

Sygn. akt VI U 1271/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2016 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Ewa Milczarek

Protokolant – sekr. sądowy Sylwia Sawicka

po rozpoznaniu w dniu 15 września 2016 r. w Bydgoszczy

na rozprawie

odwołania: B. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 24 marca 2016 r., znak: (...)

w sprawie: B. J.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o wysokość świadczenia i wyrównanie świadczenia

1) zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że:

a) zobowiązuje organ rentowy do wznowienia postępowania w przedmiocie wniosku ubezpieczonego z dnia 20 marca 2003 r. o emeryturę, w zakresie ustalenia wysokości tego świadczenia,

b) zobowiązuje organ rentowy do ponownego obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonego zgodnie z art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w brzmieniu obowiązującym w dacie nabycia przez ubezpieczonego prawa do emerytury, to jest przy zastosowaniu wskaźnika podstawy wymiaru w wysokości 128,99 % ustalonego przy świadczeniu rentowym oraz kwoty bazowej dla obliczenia części socjalnej emerytury właściwej dla daty złożenia wniosku o emeryturę to jest kwoty 1.862,62 (jeden tysiąc osiemset sześćdziesiąt dwa 62/100) zł,

c) zobowiązuje organ rentowy do wyrównania ubezpieczonemu wysokości świadczenia zgodnie z art. 133 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za okres od 1 marca 2012 r. do 28 lutego 2015 r.,

2) oddala odwołanie w pozostałej części.

Na oryginale właściwy podpis.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 marca 2016r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., wykonując prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 30 marca 2015r. wydany pod sygnaturą VI U 3372/14 odmówił ubezpieczonemu B.

J. prawa przeliczenia podstawy wymiaru emerytury i wypłaty wyrównania za okres od (...). Podstawą rozstrzygnięcia był artykuł 21 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Organ rentowy wskazał, że nie jest możliwe, zgodnie z aktualnymi przepisami, obliczenie wysokości świadczenia emerytalnego ubezpieczonego w ten sposób, że przyjęty zostanie wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalony przy rencie w wysokości 128,99 %, natomiast do obliczenia części socjalnej świadczenia uwzględniona zostanie kwota bazowa obowiązująca w dacie złożenia wniosku o emeryturę. Zgodnie bowiem z art. 21 ustawy emerytalnej w przypadku, gdy do wyliczenia wysokości kolejnego świadczenia emerytalno-rentowego uwzględniany jest wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalony uprzednio przy rencie, również i do obliczenia części socjalnej emerytury uwzględniona musi być kwota bazowa obowiązująca w dacie ustalenia wskaźnika podstawy wymiaru renty. W przypadku ubezpieczonego zastosowanie wskaźnika 128,99% oraz kwoty bazowej z daty ustalania tego wskaźnika przy rencie wynoszącej 717,16 zł powoduje, że otrzymuje się świadczenie w niższej wysokości, niż świadczenie obliczone w sposób dokonany przez ZUS - tj. przy ponownie ustalonej w trybie art. 15 ustawy emerytalnej podstawie wymiaru emerytury i kwocie bazowej właściwej dla daty złożenia wniosku o emeryturę.

Ubezpieczony złożył odwołanie od tej decyzji wnosząc o jej uchylenie oraz o wypłatę wyrównania renty za okres od 21.04.1991 r. Powołując się na wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 10 stycznia 2012r. wydany pod sygnaturą VI U 2217/12 ubezpieczony wskazał, że organ rentowy ustalając w roku 2003r. wysokość jego emerytury dokonał tego z rażącem naruszeniem prawa. Ubezpieczony wskazał, że w roku 2003r., kiedy składał wniosek o emeryturę, ZUS winien obliczyć jej wysokość stosując podstawę wymiaru ustaloną przy wniosku o rentę, natomiast kwota bazowa do wyliczenia 24%, czyli części socjalnej, winna być uwzględniona z daty wniosku o emeryturę. ZUS jednak dokonując wyboru pomiędzy dwoma wariantami obliczenia wysokości świadczenia ubezpieczonego - tj. pomiędzy wariantem z uwzględnieniem dla jego wyliczenia dotychczasowej podstawy wymiaru a wariantem z obliczeniem nowej podstawy wymiaru świadczenia - wybrał wariant drugi, tylko dlatego, że pod wzór z pierwszego wariantu podstawził błędną kwotę bazową- właściwą dla daty ustalania wskaźnika wymiaru renty, a nie dla daty złożenia wniosku o emeryturę. Zdaniem ubezpieczonego było to działanie niezgodne z przepisami obowiązującego prawa.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przytaczając argumentację zaprezentowaną w zaskarżonej decyzji. ZUS wskazał, że wysokość świadczenia emerytalnego, do którego ubezpieczony nabył prawo z dniem(...). tj. z dniem ukończenia 60 roku życia, została obliczona w wariantcie najkorzystniejszym.

W piśmie procesowym z dnia 14 czerwca 2016r. organ rentowy zobowiązany w tym zakresie przez Sąd, przedstawił hipoteczne wyliczenie emerytury ubezpieczonego przy uwzględnianego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru z renty - tj. 128,99%. W wyliczeniu tym dla obliczenia części socjalnej użyto kwoty bazowej z daty ustalania wysokości renty tj. kwotę 717,12 zł.

Ubezpieczony w odpowiedzi na wyliczenia organu rentowego podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko.

Sąd ustalił, co następuje:

Stan faktyczny był pomiędzy stronami bezsporny,

Bezspornym było przede wszystkim to, że ubezpieczony B. J. w dniu 20 marca 2003r. złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, tj. 60 lat. Do dnia swoich 60 urodzin począwszy od 1991r. pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy. Decyzją z dnia 18 lipca 1996r. ustalono ubezpieczonemu wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty jako 128,99%. Organ rentowy decyzją z dnia 29 kwietnia 2003r. przyznał ubezpieczonemu emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym i ustalił jej wysokość na kwotę 1.168,00 zł brutto. Wysokość emerytury została wyliczona zgodnie ze wzorem zawartym w artykule 53 ustawy emerytalnej. Podstawę wymiaru emerytury ubezpieczonego wyliczono na nowo, zgodnie z art. 15 ustawy emerytalnej - jako przeciętną podstawę wymiaru składki ubezpieczeniowej ustalonej z dwudziestu lat z całego okresu zatrudnienia ubezpieczonego poprzedzających rok złożenia wniosku o emeryturę. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 96,62%. Następnie wskaźnik ten pomnożono przez kwotę bazową aktualną dla dnia złożenia wniosku o emeryturę tj. 1862,62 zł. Tak ustaloną podstawę podstawiono do wzoru z artykułu 53 ustawy. Ta sama kwota bazowa, która

służyła dla obliczenia podstawy wymiaru świadczenia użyta została również dla ustalania części socjalnej świadczenia emerytalnego ubezpieczonego.

Bezsporna była również okoliczność, że ubezpieczony nie zaskarżył wówczas tej decyzji i stała się ona prawomocna. W dniu 9 marca 2015r. ubezpieczony złożył w trakcie postępowania w sprawie VI U 3372/14 wnioszek o ponowne przeliczenie świadczenia emerytalnego z uwzględnieniem podstawy wymiaru emerytury ustalonej przy rencie oraz kwoty bazowej dla obliczenia części socjalnej z dnia złożenia wniosku o emeryturę. Zarzucił organowi rentowemu, że w sposób celowy zaniżył mu wysokość świadczenia emerytalnego wyliczając je w roku 2003r. w sposób odmienny, od tego, którego zażądał powód, a który spowodowałby, że wysokość emerytury ubezpieczonego by wzrosła.

Sąd zważył, co następuje:

Biorąc pod uwagę ustalony powyżej, bezsporny pomiędzy stronami stan faktyczny, stwierdzić należało, że odwołanie ubezpieczonego zasługiwało na uwzględnienie.

Spór w niniejszej sprawie miał charakter wyłącznie sporu prawnego. Jego istota sprowadzała się do interpretacji przepisów ustawy emerytalnej w brzmieniu sprzed nowelizacji z 1 lipca 2004r., czyli w stanie prawnym, w którym ubezpieczony składał wniosek o emeryturę. Inaczej był wówczas sformułowany art.53 ustawy emerytalnej. Wówczas nie posiadał on jeszcze ustępu 3. dodanego nowelą z 1 lipca 2004r. a wedle którego emeryturę, której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru renty, oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalania podstawy wymiaru renty.

Ubezpieczony twierdził, że w roku 2003r. kiedy składał wniosek o emeryturę, ZUS winien ją obliczyć stosując podstawę wymiaru z renty natomiast kwota bazowa do wyliczenia 24% czyli części socjalnej winna być uwzględniona z daty wniosku o emeryturę. ZUS sprzeciwiał się takiej interpretacji, powołując się na przepis artykułu 53 ustawy emerytalnej w jego obecnym brzmieniu, zmienionym ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004r. nr 121, poz. 1264), a które obowiązywać zaczęło od 1 lipca 2004r.

Artykuł 53 ust.1. ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym w dniu nabycia przezeń prawa do tej emerytury- tj. w dniu 27 marca 2003r. nosił swoje pierwotne brzmienie, wedle którego emerytura wynosi:

- 1)24% kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, oraz
- 2)po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych,
- 3)po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych,

z uwzględnieniem art. 55.

W tak skonstruowanym wzorze podstawa wymiaru obliczana była jako iloczyn WWPW (wskaźnika wysokości podstawy wymiaru) i kwoty bazowej z daty ustalania WWPW, co wynika z art. 15 ust. 4 ustawy emerytalnej, którego brzmienie nie uległo zmianie. Zatem sama wysokość podstawy wymiaru renty ubezpieczonego, którą ubezpieczony żądał, aby ją przyjąć do obliczenia wysokości emerytury, była obliczona z zastosowaniem kwoty bazowej starej (z daty obliczania podstawy renty). Dało to pewną wartość, która stanowiła podstawę wymiaru świadczenia ubezpieczonego w czasie, kiedy ubezpieczony otrzymywał rentę i stanowić mogło podstawę wymiaru emerytury w roku 2003r., po rewaloryzacjach i waloryzacjach. Zgodnie bowiem z brzmieniem artykułu 21. ust. 1. punkt 1. ustawy emerytalnej w brzmieniu z daty nabycia przez ubezpieczonego prawa do emerytury, podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, stanowi podstawa wymiaru renty - w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty.

To tą wartość podstawic należało się do wzoru według reguł z punktu 2 i 3 artykułu 53 ust. 1. ustawy emerytalnej.

Natomiast kwotą bazową z punktu 1. winna zostać kwota bazowa aktualna dla chwili składania wniosku o emeryturę. Taka interpretacja przepisów emerytalnych- jakiej nota bene żądał powód- biorąc pod uwagę brzmienie zarówno art. 21 jak i 53 ustawy emerytalnej w roku 2003r. jest prawidłowa, zresztą taką też potwierdził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia z dnia 29 października 2002 r. III UZP 7/02. W uchwale tej Sąd Najwyższy orzekł, że przy ustalaniu na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wysokości emerytury osoby, która miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i która żąda przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury podstawy wymiaru renty (art. 21 ust. 1 pkt 1 tej ustawy), składnik emerytury wynoszący 24% kwoty bazowej oblicza się na podstawie kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę.

Taką sama interpretację przyjmowała również judykatura aż do nowelizacji ustawy emerytalnej z 1 lipca 2004r. kiedy dodano ust. 3,4 i 5 do art. 53 ustawy emerytalnej.

Obecnie, po roku 2004r. przy obliczaniu emerytury w przypadku, jeśli ubezpieczony wybiera zastosowanie do obliczenia jej wysokości podstawę wymiaru z renty, musi liczyć się z tym, że zgodnie z ustępem 3. artykułu 53 ustawy emerytalnej ZUS obliczy mu emeryturę z zastosowaniem przy obliczaniu części socjalnej starą kwotą bazową (24% starej kwoty bazowej, a nie z tej z chwili wniosku).

Niemniej jednak podkreślić należy ponownie, że zgodnie z brzmieniem przepisów ustawy emerytalnej obowiązującym na dzień, kiedy ubezpieczony nabył prawo do emerytury tj. na dzień (...). wysokość tego świadczenia winna zostać ustalona w sposób, w jaki zażądał tego w piśmie z dnia 9 marca 2015r. ubezpieczony. Zatem wyłącznie niewłaściwa interpretacja przepisów ustawy emerytalnej dokonana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. w roku 2003r. spowodowała, że wysokość świadczenia, które ubezpieczony nabył z mocy prawa została mu zaniżona, bo obliczona wbrew obowiązującym regulacjom. Ubezpieczony nie zaskarżył wówczas tamtej decyzji, mimo, że wydana została z rażącym naruszeniem prawa i uprawomocniła się ona. Wniosek o przeliczenie emerytury ubezpieczony zgłosił już w stanie prawnym obowiązującym po 1 lipca 2004r., jednak nie ma to znaczenia, o tyle, że zgodnie z art. 100. ust. 1. ustawy emerytalnej prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Oznacza to, że prawo do emerytury ubezpieczony nabył ex lege w momencie spełnienia ostatniej przesłanki nabycia tego prawa, tj. osiągnięcia wieku 60 lat. Na tą datę nabył zatem również z mocy samego prawa prawo do wyliczenia wysokości świadczenia wedle reguł wówczas obowiązujących.

ZUS wydając decyzję z dnia 24 kwietnia 2003r. ustalił wysokość emerytury ubezpieczonego wbrew obowiązującym wówczas regulacjom. Ubezpieczony otrzymuje dotychczas świadczenie w zaniżonej wysokości. Sąd Okręgowi stwierdza, że decyzja owa miała charakter jedynie deklaratoryjny- tj. jedynie potwierdzała nabyte przez ubezpieczonego z mocy samego prawa prawo do emerytury. W tym zakresie decyzja jest prawomocna, zgodna z prawem i brak jakichkolwiek podstaw do jej wzruszenia. Jednakże konsekwencją stwierdzenia w decyzji nabycia przez ubezpieczonego prawa do emerytury było wyliczenie jej wysokości, a zostało one dokonane błędnie, poprzez niewłaściwe zastosowanie prawa materialnego przez organ rentowy. W tym zakresie – tj., w zakresie sposobu wyliczenia wysokości świadczenia wniosek ubezpieczonego nie został zatem rozpoznany prawidłowo, a decyzja jest wadliwa. Okoliczność wadliwości decyzji ZUS z 2003r. w zakresie sposobu wyliczenia świadczenia emerytalnego ubezpieczonego sygnalizowana była przezeń wielokrotnie, jednak dopiero w trakcie postępowania w sprawie VI U 3372/14 sformułowany został przez powoda precyzyjny wniosek w zakresie sposobu, w jaki wysokość świadczenia emerytalnego winna zostać mu wyliczona w roku 2003r.

Zgodnie z art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

W sprawie niniejszej należało zatem rozważyć, czy niewątpliwe stwierdzenie o wadliwości prawomocnej decyzji ZUS z winy organu rentowego, w zakresie, w którym ustaliła ona wysokość przyznanej ubezpieczonemu emerytury, samo w sobie daje możliwość wznowienia postępowania w trybie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, skoro wbrew literalnemu

brzmieniu tego przepisu w analizowanym stanie faktycznym – jak by się wydawało -nie doszło do ujawnienia – nowych dowodów czy nowych okoliczności. Przyjęcie koncepcji, że brak jest podstaw do wznowienia postępowania, i wzruszenia decyzji organu rentowego w zakresie ustalania wysokości emerytury ubezpieczonego godziłoby jednak w zasadę sprawiedliwości społecznej i pozbawiło ubezpieczonego należnych mu świadczeń sankcjonując błędy popełnione przez organ rentowy, na co nie można się zgodzić.

Wskazać należy, że w judykaturze niejednokrotnie zajmowano się interpretacją artykułu 114 ust. 1 ustawy emerytalnej. Obecnie jednolite jest stanowisko, że celem ponownego ustalenia w trybie art. 114 ustawy emerytalnej jest ponowne rozstrzygnięcie - także z urzędu - o uprawnieniach, które powstały ex lege przed wydaniem weryfikowanej decyzji rentowej. Uzasadnieniem dla ponowienia postępowania zakończonym prawomocną decyzją organu rentowego, wyznaczającym jego cel, jest niezgodność zawartego w niej rozstrzygnięcia z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną zainteresowanego, powstałą np. na skutek popełnionych przez organ rentowy uchybień normom prawa materialnego, czy procesowego. W ponowionym postępowaniu organ rentowy dąży więc do ustalenia, czy popełnione uchybienia lub przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń. Bezpośrednim celem ponownego ustalenia jest rozstrzygnięcie o uprawnieniach zainteresowanego według stanu faktycznego z chwili wydania weryfikowanej decyzji rentowej. Ponowne ustalenie w trybie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej stanowi zatem nadzwyczajną kontynuację poprzedniego postępowania przed organem rentowym, zmierzając do podważenia jego decyzji wówczas, gdy uprawomocniła się ona wskutek upływu terminu odwołania. To swoiste "wznowienie postępowania" ogranicza prawomocność czy też niewzruszalność decyzji organu rentowego w sprawach emerytalno-rentowych. (patrz Wyrok SN z dnia 9 grudnia 2015r , I UKL 533/14, LEX 1958500).

W przedmiotowej sprawie należało zatem stwierdzić, że wniosek ubezpieczonego z marca 2015r. spowodował ujawnienie się okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, a które mają wpływ na wysokość świadczenia. Organ rentowy analizując ten wniosek winien wszcząć w trybie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej postępowanie z wniosku ubezpieczonego z dnia 20 marca 2003r. w zakresie ustalenia wysokości emerytury i ustalić ponownie tą wysokość na dzień uzyskania przez ubezpieczonego ex lege prawa do emerytury, tj. na dzień (...) w sposób prawidłowy zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami ustawy emerytalnej. Jednocześnie organ rentowy powinien dokonać spłaty za trzy lata wstecz od wpłynięcia do ZUS wniosku o ponowne przeliczenie wysokości emerytury różnicy w wysokość emerytury - jako że decyzja była wynikiem błędu polegającego na wadliwej wykładni przepisów ubezpieczeniowych (art. 133 ust.1 punkt. 2 ustawy emerytalnej).

Dlatego też błędna była zaskarżona w niniejszym postępowaniu decyzja organu rentowego i należało ją zmienić, w sposób określony w sentencji wyroku, o czym Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., oddalając dalej idące żądanie t.j. wypłaty wyrównania świadczenia za okres od 21.04.19991 r. (art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.).

SSO Ewa Milczarek